

การแก้ไขปัญหาการทุจริตผ่านบทเรียนของอินโดนีเซีย

โดย ฐากร จุลินทร
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีขนาดประชากรมากเป็นลำดับที่ 4 ของโลกและมีขนาดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเป็นลำดับที่ 8 ของโลกตามเกณฑ์การวัดด้านความเท่าเทียมของอำนาจซื้อ (International Monetary Fund, 2014) ทั้งเป็นประเทศที่มีขนาดประชากรและขนาดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมากที่สุดในกลุ่มอาเซียนด้วย อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อประชาคมโลกในแง่ของปัญหาการทุจริต ทั้งนี้ ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว และส่งผลให้สภาวะความมีธรรมาภิบาล (Good Governance) มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเพียงเล็กน้อยในระดับหนึ่ง ทั้งอินโดนีเซียได้ลงนามให้สัตยาบันเพื่อรับรองการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003: UNCAC) อันเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศสำหรับการสร้างความร่วมมือร่วมกันในการต่อต้านและปราบปรามการทุจริต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาภาพรวมปัญหาการทุจริตของอินโดนีเซีย ก็ยังต้องถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤตที่ต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างของประเทศทั้งระบบเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงควรพิจารณาศึกษาปัญหาทุจริตผ่านบทเรียนของอินโดนีเซียเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริตของไทย โดยมีประเด็นศึกษาตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของอินโดนีเซีย
2. องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของอินโดนีเซีย
3. กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของอินโดนีเซีย
4. ศาลคดีทุจริตของอินโดนีเซีย
5. สถานการณ์การทุจริตของอินโดนีเซีย
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

1. ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของอินโดนีเซีย

เมื่อประเมินภาพรวมของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับนานาชาติโดยอาศัยดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions index: CPI) เป็นตัวชี้วัดระดับการทุจริตในประเทศต่าง ๆ โดยในปี 2538–2554 ได้มีการกำหนดระดับค่าดัชนีให้มีคะแนนเต็มสิบ แต่ต่อมาได้มีการกำหนดระดับค่าดัชนีให้มีคะแนนเต็มหนึ่งร้อย ซึ่งถ้ามีค่าดัชนีเข้าใกล้ระดับหนึ่งร้อย แสดงว่ามีปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับต่ำ แต่ถ้าค่าดัชนีเข้าใกล้ระดับศูนย์ แสดงว่ามีปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับสูง ส่วนวิธีการประเมินใช้การสำรวจข้อมูลของประเทศต่าง ๆ ทั้งระดับและความถี่ของการทุจริตซึ่งเป็นการสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญของสถาบันต่าง ๆ ดัชนีภาพลักษณ์ฯ จึงได้รับความเชื่อถือพร้อมทั้งมีการนำข้อมูลมาอ้างอิงต่อสาธารณชนและการจัดทำรายงานวิชาการกันอย่างแพร่หลาย ผลการประเมินกรณีของประเทศอินโดนีเซียระหว่างปี 2538–2557 พบค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันดังข้อมูลในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศอินโดนีเซีย ระหว่าง พ.ศ. 2538–2557

พุทธศักราช (พ.ศ.)	จำนวนประเทศที่มีการสำรวจ	ลำดับที่	ค่าดัชนี
2538	41	41	1.94
2539	54	45	2.65
2540	52	46	2.72
2541	85	80	2
2542	99	96	1.7
2543	90	85	1.7
2544	91	88	1.9
2545	102	96	1.9
2546	133	122	1.9
2547	146	133	2
2548	159	137	2.2
2549	163	130	2.4
2550	180	143	2.3
2551	180	126	2.6
2552	180	111	2.8
2553	178	110	2.8
2554	183	100	3
2555	176	118	32
2556	177	114	32
2557	175	107	34

ที่มา (Transparency International, 2015)

เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันดังแสดงในตาราง 1 พบว่า ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีลำดับและค่าดัชนีฯ อยู่ในระดับต่ำมาโดยตลอด กล่าวคือ มีค่าดัชนีฯ ระหว่าง 1.9–3 ในช่วงปี 2538–2554 และค่าดัชนีฯ มีค่าระหว่าง 32–34 ในช่วงปี 2555–2557 ทั้งนี้พิจารณาถึงลำดับที่ของประเทศก็อยู่ในระดับต่ำมาตลอด กล่าวคือ ตั้งแต่ปี 2538 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการจัดทำค่าดัชนีฯ มีประเทศที่ได้รับการสำรวจจำนวน 41 ประเทศ โดยอินโดนีเซียเป็นประเทศที่อยู่ในลำดับสุดท้าย คือ ลำดับที่ 41 ต่อมาอินโดนีเซียอยู่ในลำดับที่สูงขึ้นไปจนกระทั่งในปี 2557 อยู่ในลำดับที่ 107 จากประเทศที่ได้รับการสำรวจทั้งหมด จำนวน 175 ประเทศ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจมิใช่เพียงเพราะการปรับโครงสร้างทางการบริหารและกฎหมายของประเทศ แต่เนื่องจากเป็นผลการสำรวจในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ครอบคลุมภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 41 ประเทศในปี 2538 มาเป็น 175 ประเทศในปี 2557 และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าวบางส่วนเป็นประเทศที่มีความล่าช้าทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านความมีธรรมาภิบาล อาทิ เกาหลีเหนือ โชมเลีย ซูदान ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว อินโดนีเซียมีสถานะความมีธรรมาภิบาลสูงกว่ากลุ่มประเทศเหล่านั้น แต่หากเปรียบเทียบกับอินโดนีเซียกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน จะพบว่า ระดับสถานะความมีธรรมาภิบาลของอินโดนีเซียต่ำกว่ากลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นอย่างมาก (Transparency International, 2015)

2. องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียมีองค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตเมื่อปี 2513 ด้วยการจัดตั้ง Commission of Four ซึ่งเป็นองค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ตั้งขึ้นโดยประธานาธิบดี ต่อมา ในปี 2542 ได้มีการตรากฎหมายกำจัดการทุจริต คือ กฎหมายเลขที่ 31/1999 หรือ Law No.31/1999 (Law Regarding the Eradication of Criminal Acts of Corruption) ซึ่งเป็นกฎหมายให้อำนาจตำรวจและอัยการในการปราบปรามคดีทุจริตที่มีความในมาตรา 43 ของกฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำจัดการทุจริต หลังจากนั้นในปี 2545 ได้มีการตรากฎหมายเลขที่ 30/2002 หรือ Law No.30/2002 ซึ่งเป็นการตรากฎหมายคณะกรรมการกำจัดการทุจริต (Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption) เพื่อจัดตั้งองค์กรที่มีชื่อว่า คณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Corruption Eradication Commission) หรือ (KPK) สาระสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างและระบบงานการทำงานที่ของ KPK มีดังต่อไปนี้ (International Association of Anti-Corruption Authorities, n.d. B)

2.1 คณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Corruption Eradication Commission) ประกอบด้วยประธานคณะมนตรีฯ และมนตรีฯ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ส่วนกระบวนการได้มาซึ่งคณะมนตรีฯ เริ่มต้นจากการมีคณะกรรมการสรรหาเพื่อเสนอรายชื่อผู้ที่มีความเหมาะสมต่อประธานาธิบดี หลังจากนั้นประธานาธิบดีจะเสนอชื่อเพื่อรับความเห็นชอบจากรัฐสภาต่อไป ทั้งนี้คณะมนตรีฯ จะต้องมีความรู้พื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านกฎหมายหรือสาขาอื่น ๆ รวมทั้งมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 15 ปี ในด้านกฎหมาย การเศรษฐกิจ การเงินและการธนาคาร โดยคณะมนตรีฯ จะปฏิบัติงานพร้อมด้วยคณะที่ปรึกษาซึ่งมีจำนวน 5 คนและเจ้าหน้าที่คณะมนตรีฯ ซึ่งคณะมนตรีฯ เป็นผู้แต่งตั้ง ส่วนผู้บังคับบัญชาหน่วยราชการของคณะมนตรีฯ คือ เลขาธิการองค์กร (International Association of Anti-Corruption Authorities, n.d. A)

2.2 อำนาจหน้าที่ที่สำคัญของคณะมนตรีกำจัดการทุจริต มีดังนี้

- ก. ประสานกับองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายสำหรับการกำจัดการทุจริต
- ข. ดำเนินการสืบสวนสอบสวน การกล่าวโทษ และการฟ้องคดีทุจริต

ค. ป้องกันการกระทำอันเป็นการทุจริต

ง. ติดตามตรวจสอบสถานะความมีธรรมาภิบาลของรัฐ

2.3 ประธานคณะมนตรีฯ เป็นผู้นำหน่วยงาน และมีการกำหนดสายงาน จำนวน 4 สายงาน เพื่อทำหน้าที่ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

สายงานที่ 1 ป้องกัน มีภารกิจเกี่ยวกับการตรวจสอบความมั่งคั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ การให้ความรู้ด้านการป้องกันทุจริตต่อสาธารณะ การวิจัยและพัฒนา ฯลฯ

สายงานที่ 2 ดำเนินการตามกฎหมาย มีภารกิจเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน การกล่าวโทษ และการฟ้องคดีทุจริต

สายงานที่ 3 จัดการข้อมูล มีภารกิจเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล การสนับสนุนเครือข่ายระหว่างคณะมนตรีฯ และสถาบันต่าง ๆ

สายงานที่ 4 ตรวจสอบภายในและการรับเรื่องร้องเรียน มีภารกิจเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน และการรับเรื่องร้องเรียน

3. กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของอินโดนีเซีย

กฎหมายที่สำคัญมี 2 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายกำจัดการทุจริต (Law Regarding the Eradication of Criminal Acts of Corruption) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่ง คือ กฎหมายเลขที่ 31/1999 (Law No.31/1999) โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจและอัยการในการปราบปรามคดีทุจริต และยังเป็น การกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษที่เชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทลงโทษในเรื่องการทุจริตอยู่แล้ว ส่วนกฎหมายอีกฉบับคือ Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption หรือเรียกอีกชื่อหนึ่ง คือ กฎหมายเลขที่ 30/2002 (Law No.30/2002) ซึ่งได้กล่าวถึงในหัวข้อที่ 2 องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของอินโดนีเซีย แล้ว จึงขอกล่าวเฉพาะบางประเด็นดังต่อไปนี้

มาตรา 13 แห่งกฎหมายเลขที่ 31/1999 กำหนดให้บุคคลที่ให้ของขวัญหรือสัญญาที่จะให้ของขวัญแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อจูงใจที่จะให้มีการกระทำทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน 150 ล้านรูเปียห์

มาตรา 25 แห่งกฎหมายเลขที่ 31/1999 กำหนดให้การดำเนินคดีทุจริตในศาลยุติธรรมจะต้องอยู่ในลำดับความสำคัญก่อนคดีประเภทอื่น

มาตรา 29 (1) แห่งกฎหมายเลขที่ 31/1999 กำหนดโดยสรุปว่า ให้เจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาสามารถเรียกรายการธุรกรรมทางการเงินจากธนาคารเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 30 แห่งกฎหมายเลขที่ 31/1999 กำหนดโดยสรุปว่า ให้มีการใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ในการเปิด การตรวจสอบ หรือการยึดจดหมาย/พัสดุ รวมทั้งให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับการติดต่อทางโทรคมนาคม หากมีข้อสงสัยว่า การติดต่อสื่อสารดังกล่าวนี้มีความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับการทุจริต

มาตรา 12 แห่งกฎหมายเลขที่ 30/2002 องค์กรคณะมนตรีฯ กำจัดการทุจริตมีอำนาจหน้าที่ในการดักฟังการสื่อสารและบันทึกการสนทนา การห้ามมิให้บุคคลเดินทางไปต่างประเทศ การเรียกข้อมูลทางการเงินจากสถาบันการเงิน การอายัดบัญชีเงินฝากในสถาบันการเงินของผู้ต้องหา จำเลย หรือฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสั่งให้บุคคลยุติการทำงานชั่วคราว การเรียกข้อมูลด้านความมั่งคั่งและด้านภาษีจาก

องค์กรที่เกี่ยวข้อง การขอความช่วยเหลือจากตำรวจสากลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการแสวงหา การจับกุม การยึดทรัพย์สินในต่างประเทศ รวมทั้งการขอความร่วมมือจากตำรวจอินโดนีเซียในการจับกุม การยึดทรัพย์สิน ในคดีทุจริต

มาตรา 53 แห่งกฎหมายเลขที่ 30/2002 กำหนดให้มีศาลคดีทุจริตเพื่อดำเนินคดีที่เสนอมาจากคณะมนตรีกำจัดการทุจริต

นอกจากกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวในข้างต้นแล้ว อินโดนีเซียมีการตรากฎหมายขึ้นมา สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายการคุ้มครองพยานและเหยื่อ (Law No.13/2006) เพื่อเป็นการคุ้มครองพยาน หรือกฎหมายเลขที่ 16/2004 (Law No.16/2004) ที่ห้ามมิให้พนักงานอัยการไปมีกิจกรรมที่กระทบต่ออำนาจหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น การเป็นพนักงานของ องค์กรเอกชน เป็นต้น (Andi-Lolo, 2008, p. 76)

4. ศาลคดีทุจริตของอินโดนีเซีย (Anti-corruption Court)

ศาลคดีทุจริตของอินโดนีเซียถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเลขที่ 30/2002 ศาลคดีทุจริตจึงเป็น ศาลพิเศษ (Special Court) เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ต่างจากศาลคดีปกติโดยทั่วไป เช่น องค์คณะของการพิจารณาในชั้นต้นกำหนดให้องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีตำแหน่งประจำจำนวน 2 คน และผู้พิพากษาชั่วคราวมีจำนวน 3 คน (ผู้พิพากษาชั่วคราวมาจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหรืออดีตผู้ พิพากษาที่มีตำแหน่งประจำ) ทั้งนี้ ศาลคดีทุจริตเริ่มมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับเนื่องจากอัตราการค้า พิพากษามีอัตราเพิ่มเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ระหว่างปี 2547 ถึงปี 2554

นอกจากนี้ ในปี 2552 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายด้วยการกำหนดให้มีการจัดตั้งศาลคดี ทุจริตในทุกจังหวัดภายใน 2 ปี ขณะที่จำนวนคำพิพากษาผู้ทุจริตที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งกรณีนี้ได้มีการ วิเคราะห์ว่า สาเหตุเนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ 1) การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของคณะมนตรีกำจัดการ ทุจริตในการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนให้มีความสามารถในการสืบสวน 2) การ กำหนดให้มีผู้พิพากษาชั่วคราวมีสัดส่วนเป็นเสียงส่วนใหญ่ในองค์คณะผู้พิพากษา สำหรับประเด็นที่น่าสนใจคือ มีการกำหนดเวลาเพื่อให้การพิจารณาในศาลดังกล่าวมีความรวดเร็วและไม่ให้มีคดีค้างพิจารณา กล่าวคือ กำหนดเวลาการพิจารณาของศาลชั้นต้น 90 วัน ศาลอุทธรณ์ 60 วัน และศาลฎีกา 90 วัน (Schütte and Butt, 2013, p. 2)

5. สถานการณ์การทุจริตของอินโดนีเซีย

เนื่องจากรอยต่างทางประวัติศาสตร์การเมืองของอินโดนีเซียที่มีการกล่าวอ้างว่า สังคม อินโดนีเซียประสบกับปัญหาการทุจริตฉ้อฉล และปัญหาภาพลักษณ์ด้านคอร์รัปชัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Suharto) ระหว่างปี 2510-2541 ที่ครองอำนาจประมาณ 31 ปีในรูปแบบของการปกครองแบบอำนาจนิยมที่มีการรวบอำนาจอยู่ที่ฝ่ายรัฐบาล โดยไม่มีการตรวจสอบจาก ภาคส่วนอื่นอันเป็นการเอื้ออำนวยต่อการทุจริตจนเป็นที่มาของยุคลัทธิสมรู้ร่วมคิดและลัทธิพวกพ้องนิยม (collusion and nepotism) โดยบุคคลในครอบครัวหรือที่มีความใกล้ชิดกับประธานาธิบดีซูฮาร์โต มักจะได้รับ การสนับสนุนจากรัฐสำหรับการดำเนินธุรกิจ ตัวอย่างเช่น นาย Probosutedjo น้องชายต่างมารดาของซูฮาร์โต มีส่วนร่วมในธุรกิจผูกขาดการนำเข้ากานพลู และบุตรชายของประธานาธิบดีซูฮาร์โตทั้ง 3 คนล้วนแต่มีการ ประกอบธุรกิจอย่างเปิดเผยและถูกอ้างว่า ได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าว โดยนาย Sigit

harjojudanto บุตรชายคนโตของซูฮาร์โต ร่วมมือกับบริษัท Nusamba ที่มีอำนาจผูกขาดในการสั่งซื้อและจำหน่ายแผ่นดีบุก เป็นต้น (คูนิโอะ, 2537, น. 92-93 และ น. 232)

ยิ่งไปกว่านั้น มีการกล่าวอ้างว่า ในเวลาดังกล่าวมีการทุจริตฉ้อฉลเป็นวงเงินประมาณ 15–35 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามการประเมินจากรายงาน Transparency International Global Corruption Report 2004 ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International : TI) โดยการจัดอันดับผู้นำประเทศที่มีพฤติกรรมทุจริตฉ้อฉลมากที่สุด 10 อันดับ ปรากฏว่า ประธานาธิบดีซูฮาร์โตอยู่ในลำดับที่ 1 ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้พ้นจากตำแหน่งแล้ว จึงได้มีการดำเนินคดีกับนายทอมมี (Tommy) บุตรชาย และนาย Probosutedjo น้องชายต่างมารดาของซูฮาร์โตในข้อหาเกี่ยวกับการทุจริต จนกระทั่งต้องรับโทษจำคุกในที่สุด

World's Three Most Corrupt Leaders

S/N	Name	Position	Funds embezzled
1	Mohamed Suharto	President of Indonesia (1967–1998)	15–35 billion
2	Ferdinand Marcos	President of the Philippines (1972–1986)	5–10 billion
3	Mobutu Sese Seko	President of Zaire (1965–1997)	5 billion

Source: Transparency International Global Corruption Report 2004.
<http://www.infoplease.com/ipa/A0921295.html>

นอกจากนี้ มีบทวิเคราะห์กรณีสภาพทางโครงสร้างของสังคมอินโดนีเซียที่เอื้ออำนวยต่อปัญหาทุจริต โดย Martini (2012, p. 1) ซึ่งแสดงความเห็นทางวิชาการในหลายทัศนะดังต่อไปนี้คือ โครงสร้างทางสังคมหรือทางสถาบันของอินโดนีเซียมีสภาพที่ไม่สมบูรณ์ทำให้เกิดเงื่อนไขของปัญหาการทุจริต เช่น การมีเครือข่ายทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ วัฒนธรรมพวกพ้องนิยม คุณภาพของกฎข้อบังคับ ความไม่มีอิสระของกระบวนการยุติธรรม ค่าตอบแทนที่ต่ำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างกว้างขวาง ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ใน “รวมบทความเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน” (ฐาภกร จุลินทร, 2556, น. 96–97) กล่าวคือ ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ มีโอกาสของช่องทางทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างผิดกฎหมาย โดยที่อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีฐานทรัพยากรทางธรรมชาติอันมีความสมบูรณ์ทั้งในส่วนของแร่ निकิลและแร่ทองแดง รวมทั้งทรัพยากรป่าไม้

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีขนาดประชากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน ทั้งยังมีนัยของการเป็นประเทศที่มีบทบาทนำในกลุ่มอาเซียนอีกด้วย (สำนักเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่อินโดนีเซีย) ดังนั้น ความสนใจของประชาคมโลกจึงมุ่งความสนใจมาที่อินโดนีเซียเป็นอย่างมาก แต่ด้วยปัญหาโครงสร้างทางสังคมที่อ่อนแอและผสมผสานกับยุคสมัยระบอบอำนาจนิยมของประธานาธิบดี ซูฮาร์โต (ปี 2510–2541) ทำให้ปัญหาการทุจริตมีการขยายตัวและหยั่งรากลึกลงจนกลายเป็นวิกฤตการณ์ประการหนึ่งของชาติ ทั้งนี้เมื่อประเมินจากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันแล้ว ปรากฏว่า อินโดนีเซียมีค่าดัชนีฯ น้อยกว่า 2.5 ระหว่างปี 2538–2550 แม้ว่าช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา มีค่าดัชนีฯ ตั้งแต่ 2.6 เป็นต้นไป แต่ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำจนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่า อินโดนีเซียยังอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ไขปัญหาในเรื่องความมีธรรมาภิบาล ทั้งนี้ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดตั้งองค์กรสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเฉพาะ คือ คณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Corruption Eradication Commission) หรือการจัดตั้งศาลคดีทุจริตของอินโดนีเซีย (Anti-corruption Court) อีกทั้งมีการตรากฎหมายขึ้นมาอีกหลายฉบับเพื่อปราบปรามการทุจริต อาทิ กฎหมายการคุ้มครองพยานและเหยื่อ (Law No.13/2006) ซึ่งการดำเนินการในกรณีของอินโดนีเซียสามารถเป็นองค์ความรู้เพื่อการศึกษาประสบการณ์ของอินโดนีเซียที่ประเทศไทยควรนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมไทยต่อการปราบปรามการทุจริตในโอกาสการจัดตั้งศาลแผนกคดีทุจริต ซึ่งในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งแผนกคดีทุจริตตามประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในศาลอาญาลงวันที่ 12 มิถุนายน 2558

บรรณานุกรม

- คูนิโอะ, โยะชิฮิระ. (2537). **กำเนิดทุนนิยมเทียมในเอเชียอาคเนย์**. (รัศมีดารา ชันติกุล และคณะ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐาปน จุลินทร. (2556). **รวมบทความเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Andi-Lolo, Ferdinand T. (2008). **CORRUPTION CONTROL IN THE INDONESIAN PROSECUTION MECHANISM AND OBSTACLES**. Retrieved June 8, 2015, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/1st_Regional_Seminar.pdf.
- Business Anti-Corruption Portal. (2014). **Indonesian Judicial System**. Retrieved June 11, 2015, from <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/east-asia-the-pacific/indonesia/corruption-levels/judicial-system.aspx>.
- Chêne, Marie. (2009). **Corruption Challenges at Sub-National Level in Indonesia**. Retrieved June 11, 2015, from <http://www.u4.no/publications/corruption-challenges-at-sub-national-level-in-indonesia/>.
- International Association of Anti-Corruption Authorities. (n.d. A). **Law No. 30/2002**. Retrieved June 8, 2015, from http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/I/Indonesia/201202/t20120220_807894.shtml.
- _____. (n.d. B). **Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption**. Retrieved June 8, 2015, from http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/I/Indonesia/201202/t20120220_807897.shtml.
- International Monetary Fund. (2014). **Report for Selected County Groups and Subjects (PPP valuation of country GDP)**. Retrieved June 8, 2015, from <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weorept.aspx?sy=2014&ey>.
- Quah, Jon S.T.. (2010). **Curbing Corruption in Asian Countries: The Difference between Success and Failure**. Retrieved June 8, 2015, from http://www.umac.mo/fsh/pa/4th_conference/doc/all%20paper/Session%203/Panel%203-1%20Public%20Accountability%20and%20Corruption%20Control/2%20Jon%20S.T.%20Quah/Jon%20S.T.%20Quah.pdf.
- Martini, Maira. (2012). **Causes of corruption in Indonesia**. Retrieved June 11, 2015, from <http://www.u4.no/publications/causes-of-corruption-in-indonesia/>.

Schütte, Sofie Arjon and Simon Butt. (2013). **The Indonesian Court for Corruption Crimes: Circumventing judicial impropriety?**. Retrieved June 8, 2015, from <http://www.u4.no/publications/the-indonesian-court-for-corruption-crimes-circumventing-judicial-impropriety/>.

Thomases, Jacob and Brian Levy. (n.d.). **Cicak vs. Buaya: How Indonesia's Anti-Corruption Agency Challenged the Establishment and Lived to Tell the Tale**. Retrieved June 8, 2015, from <https://workingwiththegrain.files.wordpress.com/2015/01/jake-indonesia-anti-corruption-agency1.pdf>.

Transparency International. (2015). **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX**. Retrieved June 8, 2015, from <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>.